

**Gminny program wspierania rodziny
na lata 2024-2026**

Bytom, 2023 r.

Spis treści

Wstęp	4
1. Podstawa prawna	5
2. Diagnoza	6
2.1 Problemy społeczne	8
2.2 Analiza SWOT	17
3. Założenia programu	20
4. Cele programu	20
5. Sposób realizacji wyznaczonych celów	21
6. Monitoring i ewaluacja programu	24
7. Finansowanie	24
8. Realizatorzy programu	25
Spis tabel	26

Wstęp

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nakłada na gminy obowiązek opracowania i realizacji 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny.

Gminny program wspierania rodziny na lata 2024-2026, zwany dalej „programem”, jest narzędziem służącym do realizacji spójnej polityki miasta na rzecz umacniania rodziny. W programie wyodrębniono m.in. cele, działania i wskaźniki. Dla potrzeb opracowania programu przeprowadzono analizę SWOT, która obrazuje silne, a także słabe strony, szanse oraz zagrożenia, mające wpływ na realizowanie przez miasto zadań w tym zakresie.

Niniejszy program jest powiązany z dokumentami strategicznymi miasta Bytomia. Wpisuje się w priorytety, cele strategiczne i kierunki działań, określone w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Bytomia na lata 2021-2026, tj.:
Priorytet A. Miasto włączające, otwarte na ludzi (mieszkańcy obecni i nowi, imigranci, grupy wymagające wsparcia), cel strategiczny CS1. Równe szanse rozwoju mieszkańców, kierunek działania C1.K1. Oferta pomocy skierowana do osób z problemami, dostosowana do możliwości samodzielnego funkcjonowania w społeczeństwie,
Priorytet B. Przyjazność miasta dla rodzin, cel strategiczny CS2. Dogodne warunki dla zakładania i rozwoju rodzin, kierunki działań: C2.K1. Podnoszenie kompetencji rodzicielskich i wsparcie rodzin w ochronie dzieci i młodzieży przed zagrożeniami społecznymi, C2.K2. Przeciwdziałanie dezintegracji rodzin oraz przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, jak również C2.K7. Funkcjonowanie sprawnych rozwiązań zapobiegających przenoszeniu się problemów społecznych na kolejne pokolenia lub innych członków rodzin.

Działania przedstawione w Gminnym programie wspierania rodziny na lata 2024-2026 wynikają przede wszystkim z zapisów ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz ustawy o pomocy społecznej.

Program został opracowany przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Bytomiu, który będzie koordynatorem i jednym z realizatorów określonych w nim działań.

1. Podstawa prawna

Podstawę prawną do opracowania programu stanowią następujące akty prawne:

- 1) ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
- 2) ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej;
- 3) ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej;
- 4) ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

2. Diagnoza

Zgodnie z rejestrem mieszkańców w Bytomiu, mieście na prawach powiatu, na dzień 31.12.2022 r., zameldowanych na pobyt stały było 134 694 osób¹, w tym 52,9% ogółu mieszkańców stanowiły kobiety.

Diagnostując sytuację bytomskich rodzin, w szczególności czynniki wpływające na zaburzenia w wypełnianiu przez nie prawidłowych funkcji opiekuńczo-wychowawczych, wzięto pod uwagę ich złożoność. Brak stałego zatrudnienia, choroba alkoholowa rodziców, przemoc domowa, niewydolność w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, to główne przyczyny dezorganizujące życie rodzin.

Rodzina jest podstawową i najważniejszą jednostką społeczną. Dla dziecka rodzina to pierwsze i przede wszystkim naturalne środowisko. Spoglądając na pozostałych jej członków, nowy członek w rodzinie obserwuje i nabywa wzorców. Uczy się ról społecznych, przyjmuje wartości i zasady moralne. To, jaką stanie się osobą w dużej mierze zależy od rodziny, w jakiej się wychowuje. Jako nastolatek, a później dorosły, sam zdecyduje, czy chce powielać te wzorce, czy może woli zostać zupełnie innym człowiekiem.

W związku z powyższym, koniecznym jest udoskonalanie wszelkich form wsparcia na rzecz rodziny problemowej. Wspieranie rodziny powinno być wczesne i mieć charakter profilaktyczny, a główną zasadą powinna być zasada pomocniczości. Działania przynoszące najlepsze efekty, to takie, które podejmowane są za zgodą rodziny i z jej aktywnym udziałem. Takie wsparcie wymaga kompetencji i zaangażowania przede wszystkim pracownika socjalnego oraz asystenta rodziny.

Pozostawienie rodzin bez odpowiedniego wsparcia i specjalistycznej pomocy skutkować będzie dalszą ich degradacją i koniecznością umieszczania dzieci w instytucjonalnej lub rodzinnej pieczy zastępczej. Pobyt dzieci w pieczy zastępczej przeważnie ma charakter stały, a powinien mieć charakter czasowy, dlatego tak ważna jest kompleksowa praca, odpowiednio przygotowanej kadry, z rodzicami biologicznymi, którzy w większości przypadków nie wykazują chęci oraz zaangażowania, aby odzyskać prawa do opieki nad dzieckiem.

Wszelkie działania wspierające w utrzymaniu pełnej rodziny, jak i powrotu dziecka z pieczy zastępczej do rodziny biologicznej, są ważne ze względów

---

¹ Raport o stanie miasta. Bytom 2022

społecznych oraz konieczne, z uwagi na obniżenie kosztów związanych z pobytem dziecka w rodzinnej lub instytucjonalnej pieczy zastępczej.

W niniejszej diagnozie odwołano się głównie do liczby rodzin korzystających z pomocy Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Bytomiu.

2.1 Problemy społeczne

W 2022 roku z różnych form pomocy skorzystało 2794 rodzin. Liczba rodzin korzystających z pomocy MOPR ma tendencję spadkową.

Tabela 1. Liczba rodzin korzystających ze świadczeń MOPR w latach 2020-2022

Lata	Liczba rodzin korzystających ze świadczeń MOPR	Statystyka zmian rok do roku (rok 2019 – 3431 rodzin)
2020	2784	- 647
2021	3029	+245
2022	2794	- 235

Źródło: opracowanie MOPR na podstawie sprawozdania MRPiPS za rok 2020 i sprawozdań MRiPS za okres od 2021 r. do 2022 r.

Wśród wskazanej ogólnej liczby rodzin korzystających z pomocy MOPR, 956 to rodziny z dziećmi, w tym 316 rodzin posiada trójkę i więcej dzieci, a 401 rodzin to rodziny niepełne. Wybrane informacje obrazuje poniższa tabela.

Tabela 2. Rodziny objęte pomocą MOPR w 2022 r.

Rodziny objęte pomocą MOPR w 2022 r.	Liczba rodzin
Rodziny ogółem	2794
Rodziny z dziećmi ogółem	956
Rodziny z 1 dzieckiem	345
Rodziny z 2 dzieci	295
Rodziny z 3 dzieci	195
Rodziny z 4 dzieci	74
Rodziny z 5 dzieci	34
Rodziny z 6 dzieci	5
Rodziny z 7 dzieci i więcej	8
Rodziny niepełne ogółem	401
Rodziny niepełne z 1 dzieckiem	143
Rodziny niepełne z 2 dzieci	117
Rodziny niepełne z 3 dzieci	92
Rodziny niepełne z 4 dzieci i więcej	49

Źródło: opracowanie MOPR na podstawie sprawozdań MRiPS za 2022 r.

Pomocy społecznej udziela się osobom i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej, w szczególności z powodu: ubóstwa, bezrobocia, przemocy domowej, uzależnień oraz bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.

Ubóstwo

Na potrzebę niniejszego opracowania przyjęto definicję ubóstwa, określoną jako kwotę, która zgodnie z ustawą o pomocy społecznej uprawnia do ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego z pomocy społecznej, tj. dla osoby samotnie gospodarującej 776 zł, a dla osoby w rodzinie 600 zł.

Tabela 3. Liczba rodzin, którym udzielono wsparcia ze względu na ubóstwo w latach 2020-2022

Lata	Liczba rodzin, którym udzielono wsparcia ze względu na ubóstwo	Statystyka zmian rok do roku (rok 2019 - 2745 rodzin)
2020	2587	-158
2021	2428	-159
2022	2192	-236

Źródło: opracowanie MOPR na podstawie sprawozdania MRPiPS za rok 2020 i sprawozdań MRiPS za okres od 2021 r. do 2022 r.

W świetle danych MOPR liczba rodzin, które uzyskały świadczenia ze względu na ubóstwo systematycznie spada. Wpływ na to może mieć m.in.: wypłacanie od roku 2019 świadczenia wychowawczego niezależnie od dochodu, zmniejszająca się liczba mieszkańców miasta, zmniejszająca się liczba osób bezrobotnych, wzrost dochodów osób i rodzin, podniesienie minimalnego wynagrodzenia.

Wsparcie MOPR udzielane jest nie tylko z powodu ubóstwa, ale także z powodu innych problemów dotyczących rodzinę. Zakres problemów obrazuje poniższa tabela.

Tabela 4. Wybrane kategorie dotyczące trudnej sytuacji życiowej rodzin w latach 2020-2022

Wybrane kategorie dotyczące trudnej sytuacji życiowej rodzin*	2020	2021	2022
Ubóstwo	2587	2428	2192
Potrzeba ochrony macierzyństwa	226	237	231

Bezrobocie	1741	1686	1444
Niepełnosprawność	1292	1188	1126
Długotrwała lub ciężka choroba	1762	1737	1744
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	706	730	743
Przemoc	50	38	37
Alkoholizm	216	245	291
Narkomania	12	14	17

*Dane się nie sumują. Źródło: opracowanie MOPR na podstawie sprawozdania MRPiPS za rok 2020 i sprawozdań MRiPS za okres od 2021 r. do 2022 r.

Bezrobocie

Bezrobotnym jest osoba nieposiadająca zatrudnienia i niepodejmująca innej pracy zarobkowej. Poziom bezrobocia definiowany jest w postaci tzw. stopy bezrobocia, która stanowi stosunek liczby osób bezrobotnych do liczby ludności aktywnej ekonomicznie.

Tabela 5. Sytuacja społeczna Bytomia w odniesieniu do stopy bezrobocia w mieście na tle województwa śląskiego i kraju

Sytuacja społeczna Bytomia w odniesieniu do stopy bezrobocia w województwie śląskim oraz w Polsce w latach 2020-2022			
	2020	2021	2022
Liczba rodzin objętych wsparciem MOPR	2784	3029	2794
Liczba osób objętych wsparciem MOPR	6413	5930	5321
Stopa bezrobocia w Bytomiu (%)	10,1	8,4	8
Stopa bezrobocia na Śląsku (%)	4,9	4,2	3,7
Stopa bezrobocia w Polsce (%)	6,2	5,4	5,2

Źródło: Raport o stanie miasta. Bytom 2022

W dalszym ciągu występuje bardzo wysoka feminizacja bezrobocia oraz dominacja w grupie osób pozostających bez pracy, których dotknęło długotrwale bezrobocie, odnoszące się do bezrobotnego pozostającego w rejestrze Powiatowego Urzędu Pracy w Bytomiu, łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w ciągu ostatnich dwóch lat.

Tabela 6. Struktura bezrobocia w Bytomiu w latach 2020-2022

Struktura bezrobocia	2020	2021	2022
Liczba osób bezrobotnych, w tym:	4591	3806	3600
Kobiety	2634	2117	2008
Mężczyźni	1957	1689	1592
Długotrwale bezrobotni	2321	2178	1825

Źródło: Raport o stanie miasta. Bytom 2022

Przemoc domowa

Przemoc jest problemem, który stanowi zagrożenie dla prawidłowego funkcjonowania rodziny i wychowujących się w rodzinie dzieci. Dane w zakresie liczby Niebieskich Kart, sporządzanych przez podmioty uprawnione do ich zakładania pokazują, że liczba sporządzanych Niebieskich Kart systematycznie wzrasta w rodzinach z dziećmi, które są świadkami przemocy domowej, co obrazuje tabela nr 7.

Tabela 7. Występowanie problemu przemocy w rodzinie w Bytomiu w latach 2020-2022

Przemoc w rodzinach z dziećmi	2020	2021	2022
Liczba sporządzonych Niebieskich Kart w rodzinach z dziećmi, które były świadkami przemocy w rodzinie	181	198	243
Liczba sporządzonych Niebieskich Kart w rodzinach bez dzieci	91	52	105
Łączna liczba Niebieskich Kart	272	250	348

Źródło: opracowanie Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Bytomiu za okres od 2020 r. do 2022 r.

Alkoholizm

Z danych MOPR w Bytomiu wynika, że wśród środowisk korzystających ze świadczeń Ośrodka tylko niewielki procent rodzin został zaliczony do rodzin, w których występuje problem nadużywania alkoholu, co świadczy o tym, że nie jest on główną wskazywaną dysfunkcją. Wiele poważnych problemów występujących w rodzinie jest sprzężone z nadużywaniem alkoholu, dlatego dysfunkcja ta nieustannie wymaga podejmowania działań pomocowych.

Alkoholizm powoduje bardzo duże spustoszenia w organizmie osoby uzależnionej oraz stanowi poważny problem społeczny. Bardzo często jest przyczyną rozpadu rodzin, demoralizacji, zaniedbań opiekuńczo-wychowawczych, zagrożenia zdrowia i życia małoletnich, jak również przemocy w stosunku do osób bliskich.

Tabela 8. Liczba rodzin korzystających ze świadczeń MOPR ze względu na alkoholizm na tle ogólnej liczby rodzin korzystających ze świadczeń MOPR w latach 2020-2022

Liczba rodzin	2020	2021	2022
Liczba rodzin korzystających ze świadczeń MOPR	2784	3029	2794
Liczba rodzin korzystających ze świadczeń MOPR ze względu na alkoholizm	306	265	291

Źródło: opracowanie MOPR na podstawie sprawozdania MRPiPS za rok 2020 i sprawozdań MRiPS za okres od 2021 r. do 2022 r. Dane się nie sumują.

Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Bytomiu prowadzi postępowania w sprawie sądowego zobowiązania osób uzależnionych do leczenia odwykowego.

Tabela 9. Ilość wniosków skierowanych do Sądu o zastosowanie obowiązku podjęcia leczenia odwykowego w latach 2020-2022

Lata	Ilość wniosków skierowanych do Sądu o zastosowanie obowiązku podjęcia leczenia odwykowego w latach 2020-2022	Statystyka zmian rok do roku (rok 2019 – 381 wniosków)
2020	239	- 142
2021	204	- 35
2022	289	+ 85

Źródło: opracowanie MOPR na podstawie danych Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Bytomiu

Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych

Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych rodziców rozumiana jest jako sytuacja, w której rodzice nie wywiązują się odpowiednio z obowiązku opieki nad dziećmi, kiedy nie mogą, nie umieją lub nie chcą wypełniać swoich funkcji opiekuńczych i wychowawczych wobec dzieci.

Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych jest dominującym problemem bytomskich rodzin.

Tabela 10. Liczba rodzin, którym udzielono wsparcia ze względu na bezradność opiekuńczo-wychowawczą, korzystających ze świadczeń MOPR w latach 2020-2022

Lata	Liczba rodzin korzystających ze świadczeń MOPR ze względu na bezradność opiekuńczo-wychowawczą w latach 2020-2022	Statystyka zmian rok do roku (rok 2019 – 774 rodzin)
2020	706	- 68
2021	730	+24
2022	743	- 13

Źródło: opracowanie MOPR na podstawie sprawozdania MRPiPS za rok 2020 i sprawozdań MRiPS za okres od 2021 r. do 2022 r.

Środowiska wieloproblemowe, w szczególności rodziny niewydolne w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, objęte są wsparciem asystenta rodziny. W okresie ostatnich lat liczba asystentów rodziny ulegała zmianom, z wartości początkowej 22 do 17, w każdym roku sprawozdawczym. Liczba środowisk objętych wsparciem asystenta rodziny stale wzrasta. W ocenie asystentów rodziny koniecznym jest utrzymywanie wsparcia w dłuższym okresie, co związane jest z niższym potencjałem rodzin objętych pomocą i utrzymującymi się w tych rodzinach deficytami społecznymi.

Tabela 11. Liczba rodzin korzystających ze wsparcia asystenta rodziny oraz liczba asystentów rodziny MOPR w latach 2020-2022

Lata	Liczba rodzin, korzystających ze wsparcia asystenta rodziny w latach 2020–2022	Liczba zatrudnionych asystentów rodziny
2020	249	22
2021	278	23
2022	301	17

Źródło: opracowanie MOPR na podstawie sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykonywania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okres od 2020 r. do 2022 r.

Zatrudnienie asystentów rodziny było możliwe dzięki pozyskaniu zewnętrznych środków finansowych na realizację poniżej wyszczególnionych projektów oraz programu:

- 1) Projekt „Centrum Wsparcia Rodziny - edycja I”, współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, realizowany od 2018 r. do 2021 r.;
- 2) Projekt „Centrum Wsparcia Rodziny - edycja II”, współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, realizowany od 2021 r. do 2023 r.;
- 3) Projekt „Asystent z rodziną - kontynuacja”, współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, realizowany od 2019 r. do 2021 r.;
- 4) Program asystent rodziny, współfinansowany przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej, realizowany w latach 2020-2022.

Pomimo uzyskanego wzrostu liczby etatów asystentów rodziny nadal występują problemy z utrzymaniem stałego zespołu. Wynika to z faktu, iż jest to praca bardzo obciążająca i wymagająca większego wynagradzania za pracę asystenta rodziny.

2.2 Analiza SWOT

Diagnozy dokonano przy wykorzystaniu analizy SWOT, tj. przeanalizowano silne strony, słabe strony, szanse i zagrożenia, mające wpływ na realizowanie przez miasto zadań na rzecz dziecka i rodziny.

Tabela 12. Analiza SWOT

Analiza SWOT Gminnego programu wspierania rodziny na lata 2024-2026	
SILNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> – dobre rozeznanie środowiska lokalnego przez pracowników służb pomocy społecznej, policji, pracowników oświaty, – doświadczenie, wiedza i kwalifikacje pracowników działających na rzecz rodziny, – wsparcie stypendialne dla dzieci i młodzieży, – wsparcie rodzin wielodzietnych – Karta Dużej Rodziny, – prowadzenie intensywnej pracy socjalnej w środowiskach osób objętych wsparciem pomocy społecznej, w tym także poprzez rozwój asystentury rodzinnej, – rozwinięty system monitorowania środowisk oraz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, oparty na ścisłej współpracy policji, sądu, służby kuratorskiej oraz MOPR, – ścisła współpraca jednostek, w szczególności jednostek pomocy społecznej, sądu, jednostek systemu oświaty, znajdujących się na terenie miasta,	<ul style="list-style-type: none"> – wyuczona bezradność i roszczeniowość osób, uzależnienie od pomocy instytucjonalnej (głównie finansowej), – brak chęci współpracy ze strony rodzin w zakresie rozwiązywania problemów, – uzależnienie rodzin od pomocy społecznej, – stereotypowe postrzeganie MOPR, jako instytucji przyznającej tylko środki finansowe, – bierna postawa osób wobec problemów występujących w rodzinie, niechęć do nawiązywania współpracy z placówkami niosącymi pomoc w tym zakresie, – niechęć rodzin do korzystania z poradnictwa specjalistycznego oraz wsparcia oferowanego przez MOPR, – brak pozytywnych wzorców osobowych w rodzinach dysfunkcyjnych, odrzucanie autorytetu,

<ul style="list-style-type: none"> – przygotowanie do pozyskiwania, aplikowania oraz wydatkowania środków zewnętrznych przez miasto, – działania na rzecz rodziny podejmowane przez instytucje oraz placówki oświatowe, – profesjonalne podejmowanie działań interwencyjnych, – rozwój infrastruktury miasta. 	<ul style="list-style-type: none"> – brak rodzin wspierających, – zbyt mała aktywność społeczności lokalnej w zakresie podejmowania działań we wspieraniu rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, – niska efektywność pracy z rodziną biologiczną, – ograniczona liczba wykwalifikowanej kadry niezbędnej do prowadzenia intensywnej pracy socjalnej w środowiskach, – wysoka liczba interwencji w środowiskach rodzinnych oraz rosnąca liczba dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej, zarówno rodzinnej, jak i instytucjonalnej.
---	--

SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> – edukacja rodziców, w szczególności poprzez radzenie sobie ze stresem, agresją, bezradnością, zarządzanie budżetem domowym, – wzmocnienie współpracy pomiędzy instytucjami wspierającymi rodzinę, – realizacja rządowych programów i możliwość pozyskiwania funduszy unijnych, – rosnące wsparcie finansowe dla rodzin o charakterze socjalnym, – możliwość skutecznego pozyskiwania środków zewnętrznych na rozwój pieczy zastępczej oraz pracy socjalnej, – rozwój asystentury rodzinnej, – dalsze zacieśnianie współpracy jednostek, w tym pomocy społecznej, sądu, jednostek systemu edukacji, znajdujących się na terenie miasta, – dalszy wzrost kompetencji pracowników niezbędnych do prowadzenia intensywnej pracy socjalnej w środowiskach. 	<ul style="list-style-type: none"> – zanik więzi i tradycji rodzinnych – „pęd życia”, – rozpad rodzin (rozwoły, separacje, wyjazdy za granicę), – wzrost patologicznych zachowań wśród dzieci i młodzieży, konsumpcjonizm, narastająca przemoc, – uzależnienie członków rodziny od alkoholu, środków odurzających, Internetu, – narastająca wielopropblemowość rodzin, – utrzymująca się duża liczba mieszkańców miasta zagrożonych wykluczeniem społecznym, – utrzymujący się niski dochód dużej grupy mieszkańców Bytomia, – wzrost liczby środowisk wymagających intensywnej pracy socjalnej, która powinna być objęta wsparciem asystenta rodziny, a która nie jest prowadzona ze względu na brak możliwości zatrudnienia pracowników, – brak możliwości realizacji postanowień sądu dotyczących umieszczenia dzieci, ze względu na niewystarczającą liczbę miejsc w pieczy zastępczej.

Źródło: opracowanie MOPR

Dokonana analiza pozwoliła na określenie posiadanych zasobów, jak i deficytów. Jednocześnie umożliwiła określenie celów i działań oraz wskazanie rezultatów zawartych w niniejszym programie.

3. Założenia programu

Program ukierunkowany jest na wspieranie rodziny przeżywającej kryzys, mającej trudności w pełnieniu swojej roli i funkcji, w szczególności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Kierunek działań oparty jest na wspieraniu rodziny poprzez prowadzenie intensywnej pracy socjalnej oraz oddziaływanie przygotowanego merytorycznie asystenta rodziny.

Wsparcie to będzie polegać, m.in. na analizie sytuacji rodziny, określeniu przyczyn jej kryzysu oraz wzmocnieniu jej roli, tj. rozwijaniu umiejętności opiekuńczo-wychowawczych, podniesieniu świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny, jak również na pomocy w integracji rodziny oraz przeciwdziałaniu jej marginalizacji i degradacji.

4. Cele programu

Cel główny

Stworzenie systemu wsparcia dla rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych

Cele operacyjne:

1. Zapobieganie powstawaniu sytuacji kryzysowych, polegające na rozpoznawaniu deficytów, w zakresie pełnienia ról rodzicielskich, zaniedbań względem dzieci, oraz na ocenie sytuacji dziecka w rodzinie.
2. Prowadzenie wzmożonej pracy socjalnej w środowiskach osób zagrożonych wystąpieniem sytuacji kryzysowych.
3. Podnoszenie kwalifikacji osób zaangażowanych na rzecz wspierania rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Przedstawione cele operacyjne będą wdrażane, z wykorzystaniem zasobów wykonawców programu, poprzez realizację działań określonych w tabeli nr 13, 14 i 15.

5. Sposób realizacji wyznaczonych celów

Tabela 13. Sposób realizacji celu operacyjnego 1.

Cel 1.: Zapobieganie powstawaniu sytuacji kryzysowych, polegające na rozpoznawaniu deficytów, w zakresie pełnienia ról rodzicielskich, zaniedbań względem dzieci, oraz na ocenie sytuacji dziecka w rodzinie.		
Działania	Źródło danych	Wskaźniki
Diagnozowanie sytuacji dzieci z rodzin wymagających wsparcia	MOPR	<ul style="list-style-type: none"> – liczba rodzin objętych wsparciem na podstawie ustawy o pomocy społecznej, – liczba rodzin objętych wsparciem, z uwagi na bezradność opiekuńczo-wychowawczą, – liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej.
Zabezpieczenie podstawowych potrzeb osobom i rodzinom o niskim statusie materialnym	MOPR	<ul style="list-style-type: none"> – liczba rodzin, którym wypłacono świadczenia pieniężne w oparciu o ustawę o pomocy społecznej
Diagnoza środowisk z dziećmi, w których występuje przemoc domowa lub zachodzi podejrzenie jej stosowania	Zespół	<ul style="list-style-type: none"> – liczba rodzin objętych procedurą Niebieskie Karty

Źródło: opracowanie MOPR

Tabela 14. Sposób realizacji celu operacyjnego 2.

Cel 2.: Prowadzenie wzmożonej pracy socjalnej w środowiskach osób zagrożonych wystąpieniem sytuacji kryzysowych.		
Działania	Źródło danych	Wskaźniki
Zapobieganie powstawaniu sytuacji kryzysowych wymagających interwencji oraz rozwiązywanie już istniejących kryzysów w rodzinie	MOPR	<ul style="list-style-type: none"> – liczba rodzin objętych wzmożoną pracą socjalną przez pracowników socjalnych, – liczba środowisk objętych wsparciem na podstawie ustawy o pomocy społecznej, – liczba zawartych kontraktów socjalnych, – liczba interwencji w rodzinach.
Zapewnienie wsparcia przez asystenta rodziny	MOPR	<ul style="list-style-type: none"> – liczba asystentów rodziny, – liczba środowisk objętych wsparciem asystenta rodziny, – liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej (ogółem), – liczba dzieci, które wróciły do rodzin.
Wzmacnianie rodzin poprzez zapewnienie dostępu do poradnictwa specjalistycznego i upowszechnianie dostępności do specjalistów pracujących w rodzinie	MOPR CPU PPP OIK	<ul style="list-style-type: none"> – liczba osób objętych wsparciem specjalistycznym (psychologicznym, prawnym, pedagogicznym oraz innym wg potrzeb,) – liczba zespołów na rzecz rodziny.

Źródło: opracowanie MOPR

Tabela 15. Sposób realizacji celu operacyjnego 3.

Cel 3.: Podnoszenie kwalifikacji osób zaangażowanych na rzecz wspierania rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym.		
Działania	Źródło danych	Wskaźniki
Umożliwienie pracownikom socjalnym oraz asystentom rodziny warunków do rozwoju, podnoszenia kwalifikacji	MOPR	<ul style="list-style-type: none"> – liczba pracowników socjalnych uczestniczących w szkoleniach, konferencjach, mających na celu wymianę doświadczeń odnośnie pracy z rodziną, – liczba asystentów rodziny uczestniczących w szkoleniach, konferencjach, mających na celu wymianę doświadczeń odnośnie pracy z rodziną.
Wykorzystywanie w bieżącej pracy superwizji jako narzędzia doskonalenia zawodowego	MOPR	<ul style="list-style-type: none"> – liczba pracowników objętych superwizją

Źródło: opracowanie MOPR

6. Monitoring i ewaluacja programu

Zakładanym efektem realizacji programu jest polepszenie sytuacji dziecka i rodziny, poczucia bezpieczeństwa socjalnego oraz stworzenie skutecznego systemu wsparcia dla rodziny i dziecka w sytuacjach kryzysowych.

Działania są ukierunkowane na współpracę różnych grup społecznych oraz instytucji, celem odbudowywania właściwych relacji rodzinnych, w tym: pozostawienia dzieci w miejscu zamieszkania, reintegracja rodziny naturalnej, poprzez powrót dziecka z pieczy zastępczej do rodziny.

Ocena programu dokonywana będzie w oparciu o wskaźniki ujęte przy celach operacyjnych programu.

Sprawozdanie z realizacji programu będzie stanowiło odrębny dokument sprawozdawczy, przedkładany corocznie Prezydentowi Bytomia, w terminie do 31 marca każdego roku, za rok poprzedni.

7. Finansowanie

Program finansowany będzie w każdym roku budżetowym z budżetu miasta Bytomia, ze środków pochodzących z Unii Europejskiej oraz środków pozyskanych z budżetu państwa.

8. Realizatorzy programu

Koordynatorem Gminnego programu wspierania rodziny na lata 2024-2026 jest Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Bytomiu.

W realizację programu będą zaangażowane następujące instytucje oraz podmioty:

- 1) Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Bytomiu – MOPR;
- 2) Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom w Bytomiu – CPU;
- 3) Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Bytomiu – PPP;
- 4) Zespół Interdyscyplinarny w Bytomiu – Zespół;
- 5) jednostki oświaty;
- 6) organizacje pozarządowe;
- 7) Urząd Miejski w Bytomiu – w ramach kompetencji Wydziału Polityki Społecznej – UM;
- 8) inne podmioty według potrzeb.

Spis tabel

Tabela 1. Liczba rodzin korzystających ze świadczeń MOPR w latach 2020–2022.

Tabela 2. Rodziny objęte pomocą MOPR w 2022 r.

Tabela 3. Liczba rodzin, którym udzielono wsparcia ze względu na ubóstwo w latach 2020–2022.

Tabela 4. Wybrane kategorie dotyczące trudnej sytuacji życiowej rodzin w latach 2020–2022.

Tabela 5. Sytuacja społeczna Bytomia w odniesieniu do stopy bezrobocia w mieście na tle województwa śląskiego i kraju.

Tabela 6. Struktura bezrobocia w Bytomiu w latach 2020–2022.

Tabela 7. Występowanie problemu przemocy w rodzinie w Bytomiu w latach 2020–2022.

Tabela 8. Liczba rodzin korzystających ze świadczeń MOPR ze względu na alkoholizm na tle ogólnej liczby rodzin korzystających ze świadczeń MOPR w latach 2020–2022.

Tabela 9. Ilość wniosków skierowanych do Sądu o zastosowanie obowiązku podjęcia leczenia odwykowego w latach 2020–2022.

Tabela 10. Liczba rodzin, którym udzielono wsparcia ze względu na bezradność opiekuńczo-wychowawczą, korzystających ze świadczeń MOPR w latach 2020–2022.

Tabela 11. Liczba rodzin korzystających ze wsparcia asystenta rodziny oraz liczba asystentów rodziny MOPR w latach 2020–2022.

Tabela 12. Analiza SWOT.

Tabela 13. Sposób realizacji celu operacyjnego 1.

Tabela 14. Sposób realizacji celu operacyjnego 2.

Tabela 15. Sposób realizacji celu operacyjnego 3.